

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

-ก-

คำนำ

ปราชญ์ชาวบ้านหรือนักคิดท้องถิ่น หรือครูภูมิปัญญาไทยแล้วแต่จะเรียกกัน จะมีมากมาย ในหลายด้านแล้วแต่งานที่ท่านปฏิบัติจนบังเกิดผล เป็นผู้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความคิดเข้าระบบ ชอบค้นหาความจริง ช่างสังเกตและนำสิ่งที่พบเห็นมาเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง สามารถสรุปเป็นบทเรียนได้ ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นฐานข้อมูลการดำเนินงานและ การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามในตำบลชุมแสงให้คงอยู่ ในท้องถิ่นและสืบสานแก่คนรุ่นหลังต่อไป

กองการศึกษาฯ

องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสง

-๗-
สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
ฐานข้อมูลปัญญาท้องถิ่น	๑ - ๑๐
บทสรุป	๑๑

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย

องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑)อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี อันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอน ทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างมั่นคง อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแสง ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจาก ชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่ง ว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น และนำมาปรับปรุง แก้ไขพัฒนา แก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้างภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๘ ด้าน คือ

๑.ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง/การปศุสัตว์ /การประมง/การป่าไม้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา เป็นต้น

๒.ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่าย โดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น จักสาน งานแกะหนังตะลุง งานทอผ้าด้วยมือ งานเย็บปักถักร้อย งานทำหัวโขน เป็นต้น

๓.ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุน แรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิตโดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการ เช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป(โต๊ะ/ตู้) การแปรรูปสิ่งต่างๆจากยางพารา เป็นต้น

๔.ด้านการแพทย์ไทย คือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย (การนวดไทย/การนวดประคบสมุนไพร)การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การผดุงครรภ์พื้นบ้านโดยหมอตำแยชาวไทย เป็นต้น

๕.ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การจักสานหญ้าคา การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

๖.ด้านศิลปกรรม คือ ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะ สาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๗.ด้านภาษาและวรรณกรรม คือภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดภาษาเขียน เช่น ภาษาโบราณ ภาษาถิ่น หนังสือ ตำรา ตำรับอาหาร งานประพันธ์/บทประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย นิทาน บทเพลงต่างๆ เป็นต้น

๘.ด้านอื่นๆ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารไทย อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

แยกตามด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ตำบลชุมแสง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ดังนี้

๑. ด้านเกษตรกรรม

๑.๑นางนันทิชา วิชาศ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๗๔ หมู่ ๓ บ้านโคกตะคร้อ ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ เกษตรทฤษฎีใหม่

๑.๒นายเซียงหมุ่น บุญประสาท

หมู่ ๙ บ้านหนองปรือ ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ โคก หนอง นา

๒. ด้านหัตถกรรม

๒.๑ นางฉิ่ง วุฒวงศ์

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๕ หมู่ ๑๔ บ้านทุ่งสันติสุข ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
ความสามารถ ทอเสื่อ

๒.๒ นายประเสริฐ ศรีกระสังข์

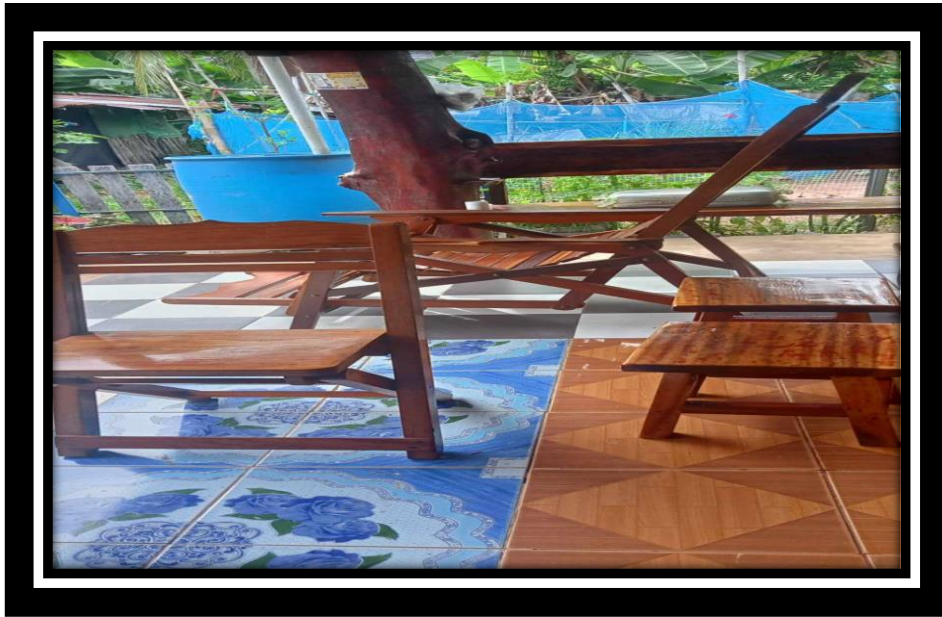
ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๓๒ หมู่ ๑๔ บ้านทุ่งสันติสุข ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
ความสามารถ ทำไม้กวาด

๓.ด้านอุตสาหกรรม

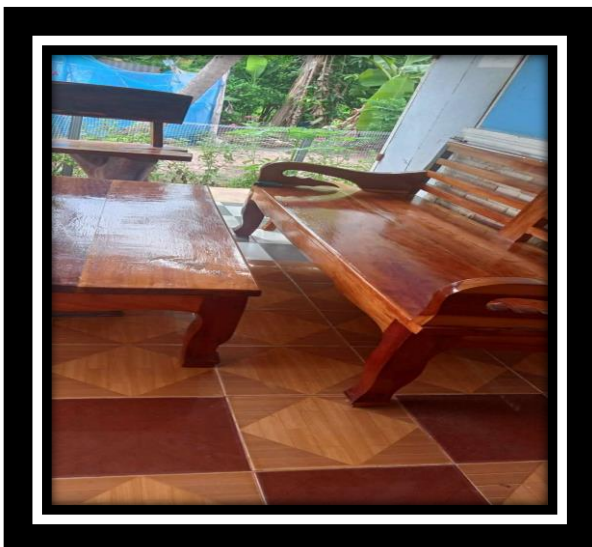
๓.๑ นายสำเร็จ ยิ้มพันธ์

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 165 หมู่ ๕ บ้านโคกมะค่า ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
ความสามารถ การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป(โต๊ะ/เตียง/ตู้)

๓.๒ นายเหิน ท่อนผักแว่น

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๖๗ หมู่ ๕ บ้านโคกมะค่า ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
ความสามารถ การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป(โต๊ะ/เตียง/ตู้)

๔.ด้านการแพทย์ไทย

นายยูน หอยสังข์

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๗ หมู่ ๒ บ้านทุ่งโพธิ์ ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ หมอโบราณ

๕. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๑นางสุวรรณ โขจิ่งหรีด

บ้านเลขที่ ๕๗ หมู่ ๒ ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ การจักสานหญ้าคา

๕.๒นางนันทิชา วิชาศ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๗๔ หมู่ ๓ บ้านโคกตะคร้อ ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ จัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์ต้นไม้

๖.ด้านศิลปกรรม

๖.๑นางสาวพิชญภา สัจข์สุข

บ้านเลขที่ ๕๐ หมู่ ๑๓ ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ การขับร้องเพลงโคราช

๖.๒นายน้อย เงินตรากุล

บ้านเลขที่ ๕๒ หมู่ ๑๑ ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ การขับร้องเพลงโคราช

๗.ด้านภาษาและวรรณกรรม

ชาวบ้าน ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ พูดภาษาถิ่นนางรอง

ภาษานางรอง	ภาษาไทยกลาง	ภาษาอังกฤษ
ตะลุ๊ก	หลุม	Hole
ตะก่อง	กะซอน	Estimate
เต็ง	ระเปียง	Balcony
นัว	ชั้น	Condensation
น้ำโห่ง	น้ำท่วม	Flood
บุง	สระน้ำ	Pond
ไป	ไป	Go
ปะ	พบ	Meet
ผ้าซิ่น	ผ้านุ่ง,ผ้าถุง	Skirt
ฝาละมี	ฝาหม้อ	Lid
ฟก	บวม	Be swollen
ไม้ปัด	ไม้กวาด	Broom
ไล	กลอนประตู	Door latch
ล่อง	รู	hole
หลี่เหลอ	เจียบเหงา,วังเวง	alone
หกคะนา	คันทนา	ridge
หมวง	ฆ้อง	Gong
ภาษานางรอง	ภาษาไทยกลาง	ภาษาอังกฤษ
หยางหยึด	ยางยึด	Gum
โกรกราก	เร็ว	Fast
ก๊กไม้	ต้นไม้	Tree
กะต้า	ตะกร้า	basket
เกือก	รองเท้า	shoe
ขนน	โอง	Jar
ชะน่อง	น่อง	Calf
ชิตยา	ฉีดยา	Give an injection
ขวน	ขวาน	Axe
งูจิก	งูกัด	A snake bites
จัว	วัว	Ox,cow
จิ	จะ	will
จิกนี่	ไม่รู้	unknow
จัน	จุ่นวาย	Agitate
จ่ง	เหลือ	Be left
จิกแหล่ว	ไม่รู้	Unknown
ชะ	สะอาด	Clean
ดา	ด้วย	Too
ดูทัว	ดูซิ	See
ตอด	ต่อย	Hit

๘.ด้านอื่นๆ

๘.นางอ้อย นามนุ

บ้านเลขที่ ๒๓ หมู่ ๑๔ บ้านทุ่งสันติสุข ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ การทำกระยาสารท

๘.๒นางจิว ขำวงศ์

บ้านเลขที่ ๑๑๘ หมู่ ๑๑ บ้านหนองเจริญสุข ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์

ความสามารถ กลั้วยฉาบ

๘.๓ นายคร ชำนาญเนาว์
หมู่ ๕ บ้านโคกมะค่า ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
ความสามารถ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพิธีกรรมพิธีสู่ขวัญนาค

๘.๔ ชาวบ้าน ต.ชุมแสง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์
ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ เลี้ยงตาปู่หมู่บ้าน

บทสรุป

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสรรพวิชาความรู้ที่ชุมชนใช้แก้ปัญหาหรือจรจรชีวิตของเขาไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่มีการสั่งสมมีการประยุกต์ใช้มายาวนานหรือชุมชนรับมาจากภายนอก ล้วนแต่เป็น ความรู้ที่ผ่านการพิสูจน์ว่าเข้ากันได้

กับวิถีชีวิตด้านอื่น ๆ ของชุมชนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นความรู้สาธารณะที่คนส่วนใหญ่สามารถนำไปใช้ได้ หากภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนาน จำเป็นต้องมีศักยภาพในการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จะต้องมีภูมิคุ้มกันทางปัญญาของตนเอง คือ การพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นให้มีอิสรภาพทางการคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถวิเคราะห์ พัฒนาแบบใหม่ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของภูมิปัญญาของตนเองและสิ่งที่น่าสนใจจากภายนอกเพื่อเลือกประยุกต์ใช้อย่างชาญฉลาดและมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน น่าจะเป็นหนทางหนึ่ง

ที่ช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นอยู่รอดอย่างยั่งยืนทั้งปัจจุบันและอนาคต